د سرحدونو او قبایلوچارو وزارت اړوند

د معـلوماتي پوښـتنو بانک

Ketabton.com

لیکنه اوترتیب: نعمت الله "پټانزی"

کال: ۱۳۹۹ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب پـېژندنه :

دکتاب نوم: دسرحدونو او قبايلوچارو وزارت اړوند دمعلوماتي پوښتنوبانک

ليکوال: نعمت الله "پټانزی"

کمپوز او ډيزاين: پخپله ليکوال

خپرندوی: کتابتون ويب پاڼه(www.ketabton.com)

دخپريدوکال: ۱۳۹۹ لمريز

آنلاين چارې: شمشاد "زهير"

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغوی ته چې هیواد ورباندې تربل هرڅه ډیرگران وي.

"پټانزی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سريزې پرځاى

الحمد لله ، الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله؛

وبعد:

د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت اړوند دمعلوماتي پوښتنو بانک چې اوس ستاسو په لاسونوکې دى ما دهيوادنۍ مينې پرمحور د هيواد وياړلي اوزرين تاريخ ته په كتوسره دكره علمي منابعو څخه په ګټې اخيستنې سره ترتيب كړ چې په دې كتاب كې دجرګو،مركو،سولې ،شخړو،قومونو ، قبايلو اوسرحدي كرښو په اړه ډير اړين معلومات دپوښتنې اوځواب په بڼه ځاى پرځاى شوي دي چې پرلوستلوسره به يې دډيرو هيوادوالو اوهيواد پالو هيوادنۍ مينه او علمي تنده ماته كړي ، په همدې اساس مې وپتيله چې د معلوماتي پوښتنو دا بانک ترتيب كړم ترڅو لوستونكي يې له ګټوبرخمن شي.

په درنښت

نعمت الله "پټانزى"

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.پوښتنه : جرګه تعریف کړئ ،لومړۍ جرګه څه نومیده اوڅه وخت دایره شوه؟

ځواب: دجرګې لغوي معنی :

- جرګه د پښتو لرغونی لغت دی، چې د (ج) په زور کې او د (ر) پـه سکون ویلـه کېږي. ځینې پښتانه یې په سپکه (ی) او سپک (واو) جېرګـه او جورګـه هـم وایـي: معنـی د یـوه هـدف، سلا او مشورې لپاره د څو کسانو یا ګڼو کسانو راغونډېدل، ناسته او یوځای کېدل دي.

- په دري کې جرګ او جرګه د (ج) په زور او د (ر) په سکون پـه لغـت کـې د غېږ باسو (کشـتي ګیرانو) کارګاه او تعلیمګاه ته وایي، چې د اتلانو کـړۍ تـرې را چاپېره وي، همـدا راز د خلکـو یـا څارو عمومي حلقې ته هم وایي، یو ډول ښکار ته، چې خلـک کـړۍ تـرې را ګرځـوي هـم وایـي او عامه معنی یې د ګڼو خلکو را غونډېدل او یوځای کېدل دي.

- په ترکي کې هم دا کلیمه په همدې تلفظ او معنی ده او اردو ته هم له همدې معنی سره تللې ده).

دجرګې اصطلاحي تعریف :

- د جرګې اصطلاحي معنی تر دې هم پراخه ده او د افغانانو هغـې تـاریخي عنعنـوي موسسـې او غونډې ته وایي، چې د اوږدو زمانو په بهیر کې یـې زمـوږ د اولـس ټـولې ټـولنیزې قـومي او مـلي، سیاسي، اجتماعي، اقتصادي، کلتوري او حتی مذهبي شخړې، ستونزې، ناندرۍ، تـاوتریخوالی او خنډونه له منځه وړي او حل کـړي او پـه دې برخـه کـې یـې غـوڅې پرېکـړې او فیصلې کـړي او کوټلې تصمیمونه یې نیولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا په بل عبارت : جرگه د خپل ولس اراده تمثیلوی په بحرانی حالاتو کې د مشکلاتو د حل په خاطر جوړیږي یا دایریږي تر اوسه د یوه ملي او رسمي دود له مخې په هیواد کې پاتې ده.

د تاریخ له نظره د سبها او سیمتی جرگې د اریایانو لومړۍ جرگې دی چې د هغه وخت مشکلات به یې حلول او د یما پاچا په وخت کې دایرې شوې دي.

۲.پوښتنه : دجرگې اومرکې ترمنځ توپیرڅه شی دی ؟

ځواب : مرکه تر جرگې وړه حلقه ده، چې د کلي - کور واړه موضوعات او شخړې حل اوفصل کوي او جرگه د لویو او مهمو مسایلو د حل له پاره جوړیږي.

۳.پوښتنه : لویه جرگه څه شی ده؟

ځواب :کله چې جرگې ته وړاندې کېدونکې موضوع د اهمیت او کیفیت له مخې لویه او پراخه وي له جرگې سره سم د لویه کلمه زیاتیږي او لویه جرگه یې بولي، زموږ په تاریخ کې د لویوجرگو شمېره زیاته ده او په سلگونو جرگې شته، چې مهمې تاریخي پرېکړې یې کړې او تاریخي ارزښت یې خوندي شوی دی.

۴.پوښتنه : دجرگې اړتیا څه شی ده ؟

ځواب: جرگه هغه وخت راغوښتل کیږي چې د ټولنې د ټولنیز نظم سیاسي، اقتصادي، فکري، کلتوري او یا کوم بل اړخ به له گواښ او تهدید سره مخامخ شي او د هغې د ټینگښت او بیا رغونې له پاره د بند بنا کولو اړتیا ولیدل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵.پوښتنه:لویه جرگه دځه شی لپاره دایریږي؟

ځواب: د لویې جرگې د جوړېدو اړتیا له بېلابېلو عواملو نه را زېږېدلې، کله بهرنی یرغل او تېری، کله کورنۍ شخړې او جنگونه، کله د قدرت تشه او کله د قانون جوړولو او د نړیوالو او ملي پېښو په وړاندې د تصمیم نیولو له مخې لویه جرگه راغوښتل کېږي.

٦.پوښتنه:لویه جرگه څوک رابولي؟

ځواب: ۱- خو کله چې د بهرني برید په ترڅ کې د هېواد اداره او واکمني له منځه ځي او د تصمیم مرکز ورانیږي، نو بیا ملي مبارزین له کلیو نه را ولاړیږي، د تصمیم یو عاجل مرکز جوړوي او بیا د دې مرکز په وسیله جرگه را غواړي او د هغې د تصمیمونو په رڼا کې مبارزه پرمخ بیایې.

۲- د نړیوالو پېښو پر وړاندې د تصمیم نیونې یا د خلکو د ژوندانه د ښه کولو په غرض د قانون او نظام جوړونې لپاره جوړېدونکې جرگې واکمن حکومت راغواړي او زمینه ورته برابروي.

۷.پوښتنه : په جرگوکې څوک گډون کوي؟

ځواب:په جرگو کې معمولاً علماءکرام،قومي مشران،خانان،نرخیان،روحانیون او ددولت لوړرتبه مامورین او پوه کسان گډون کولای شي.

۸.پوښتنه :دجرگې غړي باید کوم صفات ولري؟

ځواب: په جرگه کې گډون کوونکي افراد معمولاْ د قومونو او خېلونو مشران وي، چې گډون یې له انفرادیت سره سره د جمعیت معنی لري یعني دوی ظاهراْ یو فرد وي، خو بالقوه یو قوم، یو خېل او یو ټولگی وي، چې په جرگه کې د ټولو نماینده گي کوي. ژبه او ژمنه یې د خپلو ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړلو پرګنو ژبه او ژمنه وي او د هغوی په بشپړ ملاتړ ترسره کېږي، دوی د اولسونو ګوډې ماتې په پوره تدبیر جوړولای، کوشېرولای او ټولنیزې ستونزې له منځه وړلای شي.

۹.پوښتنه :جرګه څه وخت په اساسي قانون کې له یوه ځانګړي څېرکي سره ذکرشوه؟

ځواب: د ۱۳۴۳ کال په اساسي قانون کې لویې جرګې یو ځانګړی څپرکی پیدا کړ، پـه دې قـانون کې له بده مرغه په لویه جرګه کې د اولس د فوق العاده نماینده ګۍ او په پراخـه پیمانـه ګـډون مخه ونیول شوه او په قانون کې ولیکـل شـول، چـې جرګـه د مشرـانو جرګـې، اولسـې جرګـې او د ولایتي جرګې له وکیلانو څخه جوړیږي او په دې توګه د اولس هغـه پراخـه برخـه اخیسـتنه، چـې حتی ځینې جرګو ته یې له یوې اولسوالۍ نه درې تنه وکیلان را لیږلی شول له منځه ولاړه.

۱۰.پوښتنه : پخوا به دجرګې امنیت چا نیوه ؟

ځواب: پخوابه دجرګو امینت اربکیانو نیوه .

اربکیان: اربکي د یوه لرغوني قبیلوي عرف له بقایا وو څخه دي. په آریایي قبیلو کې بـه د غسـې قبیلوي سپایي د جګړې په وخت کې په قبیلوي جګړو کـې د جنګـي ټولګیـو مشرـ و او پـه عـادي حال کې به یې د قوم د امنیت ساتل پر غاړه وو،همدارنګه اربکیان هغه قومي سپایان دي، چې د جرګې په وخت کې د جرګې امنیت ساتي او د پرېکړو څارنه یې کوي. همدا اربکیـان د جرګـې د پرېکړو تر اعلانولو وروسته د هغو د تطبیق لپاره ګمارل کېږي او حتی هغه سزاګانې، چې جرګـې ټاکلې د هغه مرتکبینو ته ورکوي، که څوک د جرګې له پرېکـړو څخـه غـاړه وغـړوي دوی کـولای شي، چې پر کور یې اور پورې کړي او ان چې د مرګ سزا ورکړي.

۱۱.پوښتنه: دمیرویس نیکه په وخت کې څوجرګې جوړې شوې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دتاريخي څيړنو په استناد دميرويس نيکه په وخت کې درى جرګې جوړې شوې دي؟

۱۲.پوښتنه: دميرويس نيکه لومړۍ جرګه په کوم کال ،چيرته اودڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: دميرويس نيکه لومړۍ جرګه په ۱۷۰۵ م کـال کـې دکنـدهار زاړه ښار لويـديځ لـوري تـه شپږميله ليرې د(کوکران)په سيمه کې جوړه شوه ، په دې جرګه کې پريکړه وشـوه چـې ميـرويس خان نيکه دې د دې لپاره چې په راتلونکې کـې د ژور نفـوذ لـه لارې وکـولاى شي چـې ديرغلګـرو صفويانو پر وړاندې اولس پاڅون ته په اغيزمنـه توګـه چمتـو کـړاى کـړي نـو؛ د صـفوي حکمـران ګرګين دخپلوۍ وړانديز د ومني.

۱۳.پوښـتنه: دميـرويس نيکـه دوهمـه جرګـه پـه کـوم کـال ،چيرتـه اودڅـه لپـاره جـوړه شـوه اوهمدارنګه له لومړۍ جرګې سره يې توپيرڅه ؤ؟

ځواب: دميرويس خان نيکه دوخت دوهمه جرګه په ۱۷۰۷م کال کې دکندهارشمال ختيځ تـه پـه (مانجه) سيمه کې جوړه شوه او دصفوي حکمران پرضد پکې دعمومي پاڅون نقشه جـوړه شـوه او په عمل کې پلي شوه ، ددې جرګې توپيرله لومړۍ جرګـې سره دا ؤ چـې ګـډون وال يـې ډيـر ؤ او دپښتنو دبيلابيلو قومونو سربيره دهيواد نورو قومونو لکه : تاجکو،ازبکو،بلوڅو اوهزاره ؤ هـم پکـې ګډون کړى ؤ.

۱۴.پوښتنه: دميرويس خان نيکه دريمه جرګه کومه وه؟

ځواب : داجرګه ددوهمې جرګې دپاڅون تربرياليتوب وروسته په ۱۱۱۹ ه ق کال کـې تـرسره شـوه چې ميرويس خان نيکه پکې د دهيواد دملي مشر په توګه وټاکل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵.پوښتنه : دشیرسرخ جرگه په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه او کومو کسانو پکې برخه درلوده؟

ځواب : دشیرسرخ جرگه په ۱۷۴۷ م کال کې دکندهار دنادرآباد په پوځي کلا کې دنادرافشار ترمرگ وروسته دهیواد دخپلواکۍ لپاره جوړه شوه چې له امله یې احمدشاه بابا دافغانستان پاچاه وټاکل شو او په دې جرگه کې نور محمد خان غلجی، محبت خان پوپلزی، موسی خان اسحق زی، نصر الله نورزی، حاجي جمال خان بارکزی اوداسې نورو مشرانو گډون درلود،نوموړې جرگه دکمیت له نظره کوچنۍ او دکیفیت له نظره ډیره لویه وه .

۱٦.پوښتنه : امیرشیرعلي خان جرگې څه وخت او دڅه شي لپاره دایرې کړې؟

ځواب: امیر شیرعلی خان دوه جرگې راوبللې:

۱- امیر شېرعلي خان چې یو روڼ فکره پاچا و، لویو جرگو ته یې یو ځل بیا ارزښت ورکړ، ده په ۱۸٦۵ م کال په کابل کې یوه لویه جرگه جوړه کړه. دې جرگې ته یې د هېواد له بېلابېلو سیمو نه دوه زره کسان را وبلل، څو ده ته د ده د ورونو د اختلاف او د ښمنیو په باب مشوره ورکړي، چې تر دې مشورې وروسته له خپلو ورونو سره جگړې ته متوجه شو، په نتیجه کې یې ماته وخوړه او د کابل تخت یې ورونو ترې ونیو .

۲- همدا راز ده د خپلې واکمنۍ په دوهمه دوره کې په ۱۲۹۰ هـ ق (۱۸۷۳م) کال د خپل ۱۳ کلن زوی عبدالله خان د ولیعهدۍ له پاره یولوی جشن جوړ کړ او د شمس النهار د یوه اقتباس په استناد پنځه سوه زره تنه مخور اوسپین ږیري ورته را غوښتل شوي وو او اووه شپې او ورځې یې دوام درلود. د همدې لویې غونډې په دوران کې امیر شېرعلي خان د افغانستان لومړنۍ کابینه جوړه کړه، سید نورمحمد شاه یې صدراعظم وټاکه د بېلابېلو چارو له پاره یې وزیران موظف کړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دواړې جرګې د کميت په لحاظ ډېرې لويې وې او خصوصا د دوهمې جرګې د ګډون کوونکو د شمېر په اقتباس کې که غلطي شوي وي هم يقينا ډېره لويه جرګه به وه، خو کيفيت يې د پخوانيو جرګو غونډې نه و، ځکه اهداف يې تر هغې واړه وو، له ورونو سره جګړه د اقتدار جګړه وه او خلکو له داسې موضوع سره ډېره علاقه نه ښوده او هم د ولیعهد ټاکل د پاچا يو بل هوس و، چې د خپل لوی زوی محمد يعقوب خان سر ه د مخالفت له امله يې کړی و، خو بيا يې هم لويه مېوه په افغانستان کې د يوه منظم او عسکري حکومت او کابينې را منځ ته کېدل وو.

۱۷.پوښتنه :اميرحبيب الله دبې طرفۍ جرګه په کوم کال او دڅه لپاره راوغوښته اوڅومره کسانو پکې ګډون کړی ؤ؟

ځواب: کله چې په ۱۹۱۳م کال کې لومړۍ نړيواله جګړه ونښته ، انګريزانو دافغانستان له تحت الحمايه حکومت نه تمه درلوده چې په دې جګړه کې دهغوی ملاتړ وکړي ،ددې موضوع لپاره اميرحبيب الله په ۱۹۱۵ م کال د خپلې بې طرفۍ د تاييد له پاره د افغانستان مشهور مشايخ لکه: د اسلام پور پاچا (ميرصاحب جان) د موسهي اخونزاده (ملامحمد جان) د تګاو ملا صاحب، د هډې اخونزاده، د بړو ميا صاحب، د حصارک ميا صاحب، شمس الحق صاحب، د شور بازار حضرات، حافظ جی صاحب، ملا محمد مريد، ملا عبدالغفار اخونزاده او نور کابل ته را وغوښتل. د دغو مشايخو او نورو اولسي وکيلانو په شمول يوه لويه جرګه د امير په وړاندې جوړه شوه او د ملت د اتفاق او د دولت د بېطرفۍ د سياست ملاتړ يې وکړ.

۱۸.پوښتنه:داتحادمشرقي په نامه لويه جرګه چيرته ،په کوم کال ،دڅه لپاره اودچاترمشرۍ لاندې دايره شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: کله چې افغانستان دغازي امان الله خان تررهبرۍ لانـدې لـه انگريزانـو څخـه پـه ۱۹۱۹م کال داگست په مياشت کې خپلواکي وگټله داسې آوازې خپرې شوې چې انگريزان يو ځل بيا پـه افغانستان تيرى کوي په همدې اساس د اتحادمشرقي په نامه لويه جرگه پـه ننگرهـارکې دهـډې ملاصاحب زيارت ترځنگ په ۱۹۱۹م کال کې دغازي نادرخان ترمشرۍ لاندې جوړه شوه او پـه دې غونډه کې د مشرقي(اوسنی لغمان، کونړ او ننگرهار د ولايتونو) د بېلابېلو قومونـو سـپين ږيـري، عالمان، سادات،مشايخ او نور مخور سره را غونډ کړای شول او د خپلواکۍ د ساتنې او د وطـن د دفـاع او آبـادۍ پـه برخـه کـې يـې مهمـې پرېکـړې وکـړې، دوی غوښـتل، چـې انگرېـزان دې د افغانستان ازادي د زړه له کومي ومني او که نه نو د سرحد ټـول اقـوام او قبايـل د جهـاد لـه پـاره چمتو او آماده دي او د افغانستان ازادي به په خپلو وينو ساتي.

۱۹.پوښتنه: داتحادمشرقي په نوم اخبارچيرته او په کوم کال کې خپور شو؟

ځواب: داتحادمشرقي په نوم اخبارپه ۱۹۲۰ م کال کـې پـه مشرقي کـې د اتحادمشرقي پـه نـوم دلويې غونډې په وياړپه خپريدو پيل وکړ.

۲۰.پوښتنه: دلومړني اساسي قانون لويه جرگه چيرته په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: دلومړني اساسي قانون « اسـاسي نظامنـامې» د منلـو او تصـويب لـه پـاره د ۱۹۲۳ کـال د فبرورۍ په ٢٦ نېټه د ملت د مشرانو لويه جرگه را وغوښتله شوه، چـې ۸۷۲ نماينـده گـانو برخـه پکې درلوده او د افغانستان لومړنی اساسي قانون يې تصويب کړ.

۲۱.پوښتنه : اساسي نظام نامې څومادې درلودې او کوم موضوعات پکې شامل ؤ؟

ځواب: اساسي نظام نامې ۷۳ مادې درلودې او زموږ د هېواد سياسي او اجتماعـي بنـه، د خلکـو حقوق، اداري تشکيلات او اساسات يې ټاکلي وو. دې قـانون خلکـو تـه د فکـر د ازادۍ، د کـار د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازادۍ، د خبرو د ازادۍ او د کور او حيثيت او مصونيت وعده ورکړې وه او د قانون حکومت پکې اعلان شوی ؤ.

۲۲.پوښتنه: ددولت لومړنۍ شورا دچالخوا ، په کوم کال جوړه شوه او څه دنده يې درلودې؟

ځواب: د دولت شورا دغازي امان الله خان لخوا د۱۹۲۱ کال په اگست مياشت کې جوړه شوه ، چې د هېواد مخور، عالمان، سادات او مشايخ پکې را غونډ وو، د قوانينو مسودې به يې جوړولې او د ارگ په شمالي برج کې يې ځای ورته ټاکلی و.

۲۳.پوښتنه: دپغمان لويه جرگه دچالخوا ،په کوم کال دڅه لپاره جوړه شوه اوڅومره کسانو پکې گډون کړی ؤ؟

ځواب: نوموړې جرگه دغازي امان الله خان لخوا په ۱۹۲۴م کال کې دکابل په پغمان کې جوړه شوه او په دې لويه جرگه کې ټول ۱۰۵۲ تنه را غونډ شوي وو، چې ۲۳۱ تنه يې د دولت وتلي مامورين او پاتې يې د بېلابېلو ولاياتو خانان، سيدان، عالمان، شيخان او ټاکلي وکيلان وو. په دې جرگه کې د دولت خارجي تړونونه، روابط، کورني قوانين او مسايل يې تر غور لاندې ونيول، ليکن په حقيقت کې دا لويه جرگه د منگلو د سر اخستنې په باب وه او کوم اعتراضونه، چې هغوی دقوانينوسره درلودل دهغوی ترميم وشو.

۲۴.پوښتنه :افغانستان له کومو هيوادونو سره گډې پولې لري بيان يې کړئ؟

ځواب: افغانستان له لاندې هيوادونو سره گډې پولې لري؛

۱- له ايران سره گډه پوله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانســتان او ایــران تــر مــنځ پولــه لــه ملــک ســیاه غــره شروع تــر ذوالفقــار درې پورې رسيږي.(٩٢٦کیلومتره)

۳- له ترکمنستان سره پوله:

له دې هیواد سره د افغانستان پوله، د هرات ولایت د گلران ولسوالۍ لـه ذوالفقـار درې څخـه شروع د بلخ ولایت د شورتېپ ولسوالۍ تر یوې برخې پورې رسیږي. (۸۷۴کیلومتره)

۴- له ازبکستان سره پوله:

له ازبکستان هیواد سره د افغانستان پوله د بلخ ولایت له شـورتېپ ولسـوالۍ څخـه شروع او د بلخ ولایت تر کلدار ولسوالۍ پورې رسیږي. (۱۴٦کیلومتره)

۵- له تاجکستان سره پوله:

د افغانســتان او تاجکســتان گــډه پولــه د بلـخ ولایــت لــه کلــدار ولســوالۍ څخـه شروع د بدخشان ولایت د واخان ولسوالۍ تر یولي درې پورې رسیږي. (۱۳٦٠کیلومتره)

٦- له چین سره پوله:

افغانستان له چین سره د بدخشان ولایت د واخان ولسوالۍ له یـولي درې د همـدې ولایـت د واخان ولسوالۍ د واخجیر یا کلیک غاښي پورې گډه پوله لري. (۹۰کیلومتره)

۷- له جمو او کشمیر سره پوله:

له جمو کشمیر سره زموږ گډه پوله د بدخشان ولایت د واخـان ولسـوالۍ لـه واخجیـر غاښـي شروع د همدې ولایت د واخان ولسوالۍ تر نوښاخ پورې رسیږي. (۱۰۲کیلومتره)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- ډ یورنډ فرضي کرښه:

دا کرښه د واحد ملت پر سینه کښل شوې جبري کرښه ده، چې د بد خشان ولایت د واخان ولسوالۍ له نوښاخ سیمې څخه شروع د نیمروز ولایت د چهار برجک ولسوالۍ تر ملک سیاه غره پورې رسیږي. (۲۳۱۰کیلومتره)

۲۵.پوښتنه : افغانستان دمنځنۍ آسیا له کومو هیوادونوسره ګډه پوله لري؟

ځواب: له ترکمنستان،ازبکستان او تاجکستان سره.

۲٦.پوښتنه : دافغانستان سرحدي ولایتونه څو او کوم دي؟

ځـــــواب:سرحـــــدي ولایتونـــــه ۲۰ دی :بدخشان،کنړ،نورســــتان،ننګرهار،لوګر، پکتیـــــا ، پکتیکا،خوســــــت،زابل،کندهار،هلمند،فراه،نیمروز،هرات،بادغیس،فاریاب،جوزجان،بلخ،کندز اوتخار.

۲۷.پوښتنه : دډیورنډ کرښه له څو ولایتونو او ولسوالیوسره نښلیدلې ده؟

ځواب: دډیورنډ فرضي کرښه له ۱۲ ولایتونو او۴٦ ولسوالیو سره نښلیدلې ده.

۲۸.پوښتنه : دپکتیا ولایت دمرکز ، ولسوالیو او پرتو قومونو نومونه واخلئ؟

ځواب:دپکتیا ولایت مرکز ګردیزدی او ولسوالۍ یې دادي :

ځـاځي آریوب،احمدخیل،ډنډپټان،څمکني،احمدآباد،سـیدکرم،میرزکي،جاني خیل،شـواک،ګرده څیرۍ،لږمنګل،وزی اوزرمت دي.

میشته قومونه یې : احمدزي،ځاځي،منګل،ځدراڼ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹.پوښتنه : دپکتیکا ولایت د مرکز، ولسوالیو او پرتو قومونو نومونه واخلئ؟

ځـــواب:دپکتیکـــا ولایـــت مرکزشـــرنه ده او ولســـوالۍ یـــې دادي: گومل، گیـــان،وازه خوا،اورگون،سرروضـــــــه،یحیی خیل،ډیله،دومند،زیړوک،یوســـــــف خیل،تروه،وړمـــــــه یی،سروبی،برمل،نکه او متہ خان دی.

میشت قومونه یې دادي: خروټي،یحی خیل،سلیمان خیل،ولی خیل،اتمانخیل او وزیر دی.

۳۰.پوښتنه:دډیورنډ کرښې له کوم ځای څخه پیل اوچیرته پای تـه رسیږي اوددې کرښـې دواړو غاړو ته کوم ځایونه پراته دی؟

ځواب: دډیورنډ کرښه دچترال څخه پیل او ترملک سیاه غره پورې رسیږي؛د ډیورنـډ کرښـې دې غـاړې تــه ۱۲ ولایتونــه او ٤٦ ولســوالۍ پرتــې دی اوهغــه غــاړې تــه یــې اوه ایجنســۍ،یوه سوبه(بلوچستان) او دچترال ضلع پرتې دي.

ولایتونــــه: بدخشان،نورستان،کنړ،ننگرهار،لوگر،پکتیا،خوســـت،پکتیکا،زابل،کندهار،هلمند او نیمروز.

سوبه : بلوچستان.

ایجنســـئ: جنـــوبي وزیرستان،شـــمالي وزیرســـتان،کرمه ایجنسي،مومندایجنسیـــ ،خیـــبر ایجنسي،باجوړایجنسي او اورکزي ایجنسي.

۳۱.پوښتنه: جنوبي وزیرستان څه وخت منځ ته راغـی ،څـومره مسـاحت لري،کـوم قومونـه پکـې میشت دي او د هیواد دکوم ولایت ولسوالۍ ورسره نښتي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: جنوبي وزيرستان په ۱۸۹۵ م کال کې منځ ته راغی، ٦٦٢٠ کيلومتره مساحت لري، احمدزي، بيټني او وزير قومونه پکې ميشت دی او دپکتيکا ولايت د گيان، برمل، وړمه يې او تروی ولسواليو سره ۳۲۱ کيلومتره گډه پوله لري.

۳۲.پوښتنه: شمالي وزيرستان څه وخت منځ ته راغی ،څومره مساحت لري، کوم قومونه پکې ميشت دي او د هيواد دکوم ولايت ولسوالۍ ورسره نښتي دي؟

ځواب: شمالي وزيرستان هم په ۱۸۹۵ م کال کې منځ ته راغی ،۴۷۰۷ کيلومتره مساحت لري، وزير، احمدزی، اتمانخيل او داوړ قومونه پکې ميشت دی او د خوست ولايت دگوربز او تنيو له ولسواليو سره گډه پوله لري.

۳۳.پوښتنه : قبيله څه ته ويل کيږي؟

ځواب : قبيله عربي کلمه ده چې جمع يي قبايل کېږي او مانا يې ده ډله يا گروپ؛ يعنې د پلرونو او نيکونو د سلسلې راټول شويو جوړښتونو او هغو بنديو ته قبيله ويل کېږي. په انگريزی کې ورته ټرايب (Tribe) چې د لاتين ژبې له Tribus څخه اخيستل شوي او په عربي کې ورته شجرة وايي او مانا يي ده ونه. او پښتو موزون انډول يي خيل يا ټبر دی.

۳۴.پوښتنه : دپښتنو قبيلوي سلسلې کومې دي ؟

ځواب : د پښتنی خيلونو او ټبرونو اتنوگرافيك جوړښتونه (Ethnographic structures) او هغو بندي د يوې ونې د څانگو په څير يې چې يوه څانگه له بلې شنه کېږي او بيا له هغې بله رازيږيږي او غزيږي بيا بله او بله. نو که ړومبی څانگه مور وي نو دوهمه څانگه لور ده، دريمه لمسۍ، څلورمه کړوسۍ ده، پنځمه کواسۍ ده، شپږمه کودۍ او اوومه پردۍ ده دا سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوام مومي خو د قبیلې موډل ددغه ځنځیر په اتمه کړۍ کې شلیږي. کټ مټ همدغه ځنځیري سلسله د قبیلوي ټولنې په اتنوگرافیکو جوړښتونو کې ژوندۍ لیدل کېږي.

۳۵.پوښتنه : قبیلوي سلسلې څه وخت منځ ته راغلې اوله څه شي سره تړاو لري؟

ځواب : قبیلوي سلسلې د انسان د هستیدنې له تاریخ سره یوځای منځ ته راغلې او د ټولنېزو جوړښتونو او هڅ بندیو بهیر هم پیل شوی دی.په دي اساس قبیله یا خیل یوه داسې مقوله ده چې له یو تاریخي (اقتصادي، اجتماعي) دوران سره اړه لري.

۳٦.پوښتنه : آیا له پښتنوقبیلو پرته نورقبایل هم شته ؟

ځواب : د آسیا او افریقا په لویو وچو کې په گڼ شمیر کې قبایل د ټولنېزو جوړښتونو په بڼه موجود دي. همداشان امریکایي هندیان او سور پوستان (American Indians) نن هم قبایلي ژوند لري په آسترالیا او نوي زیلاند کې دا ډول قبایلي گروپونه او ټولنې د ابورجین (Aborigines)په نوم یادیږي او ژوند کوي.

۳۷.پوښتنه: پښتانه قبایل کوم دي؟

ځواب : د کنړ ولایت له ارندو او اسعدآباد نه نیولي بیا د کندهار تر سپین بولدك پورې له دیر او با جوړ نه نیولي بیا د کویټې تر چمن پورې د کرښې دواړه غاړو ته پښتانه قبایل چې په یوه گډ جغرافیایي چاپیریال کې استوگنه لري.

۳۸.پوښتنه : دډیورنډ دفرضي کرښي دواړو غاړوته پراته قبایل څه مناسبات لري؟

ځواب: هغوی د وینې، رگ، ژبې، کلتور، مذهب، روحیاتو، رسم، رواج او عنعناتو په کلکو مزیو سره گنډلي دي او گډ تاریخي افتخارات لري. د بیلگې په توگه : سالارزی، ماموند او مشواڼي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنړ، دیر او باجوړ په ګډه سیمه ییز چاپیریال کې میشته دي. مومند او صافي په کنړ او مومند ایجنسي کې، مومند او شینواري په ننګرهار، مومند ایجنسي او خیبر ایجنسي کې ګډه پراته دي.

ځمکني، منګل، ځدران، مقبل او ځاځي په پکتیا او کرم ایجنسي کې ګډه پریوت لري. د خوست او شمالي وزیرستان ګربز، سیدګی او وزیر (ټیټي مداخیل) ټینګ ورورګلویز تړون لري. د پکتیکا او جنوبي وزیرستان وزیر، سیدګي سلیمانخیل او د وتاڼي د ګډه ځمکني چاپیریال خاوندان دي. همدا ډول د زابل، توبه کاکړي او ژوب کاکړ په واحد سیمه ییز قلمرو کې ژوند کوي. د کندهار، کویټې، چمن، ګلستان او توبه اڅکزي- نورزی او اڅکزي یو تر بله ورونه دي. همدا شان د نیمروز بلوچ د بلوچستان له بلوچو سره په وینه او رګ شریك دي.

۳۹.پوښتنه: دقبایلي سیمو نفوس اومساحت څومره دی ؟

ځواب: مجموعي نفوس یي تر شپږ ملیونه پورته اټکل کېږي او مساحت یي۶۹۹۵۹ کیلومتره مربع دی. (په دي ارقامو کې یوازې قبایل راځي یعنې ښاري سیمې لکه جلال آباد، مرکزی خوست او د ګردیز ښاري سیمې چې قبایلي کرکتر نلري نه دي شاملي).

۴۰.پوښتنه: په افغانستان باندې مشهور یرغلونه کوم دی؟

ځواب: په دي اړه په افغانستان باندي د یوناني سکندر یرغل (۳۳۰ ق. م) د عربو هجوم (۶۳۲ م.) د چنګیز چپاول (۱۲۳۰ م) چې د افغانانو د پیړیو مدنیت او ښارونه یي له خاورو سره برابر کړل. په افغانستان باندي د پرنګي استعمار دري ځلې یرغل (۱۸۳۹-۱۸۷۹ او۱۹۱۹کلونه)، کورنۍ جنګونه، د شوروي امپراطوري تجاوز (۱۹۷۹) د وروستیو دریېو لسیزو کورنیو جګړو او بهرنۍ لاس وهنې چې لا تر اوسه دوام لري د یادونې وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱.پوښتنه: په افغانستان کې د آریایانومدنیت څه وخت منځ ته راغلی دی؟

ځواب: تاریخ راښیي چې آریایانو له میلاد نه ۲۵۰۰ کاله د مخه ټولنېز ژوند پیل کړی دی او د آریایانو دوهم مدنیت د (۱۲۰۰ ق. م) په شا او خواکې په بلخ کې پیل شوی دی. په دې دوره کې لومړی ځل د (یما) په نامه پاچا د بلخ تاریخي ښار آباد کړ او خلك يې په کرنه او مالداری بوخت کړل. د ٦۳۰ ق. م په شا او خوا کې د زردشت آئین جاري شوی دی.نوموړی د واحد خدای په وحدانیت او بې ساري عظمت باندې قایل و او خلك یې د واحد خدای په لور وروبلل، کلیوالی او ښاري ژوند پراختیا وموندہ د کار په وسایلو کې کېفي بدلون راغی، په کرنه کې په اصلاحاتو لاس پورې شو په هنر او ادبیاتو کې پرمختگونه وشول.

۴۲.پوښتنه : په شپاړسمه او اولسمه پیړۍ کې څو ډوله حکومتونه موجود وو؟

ځواب: دوه ډوله : ۱- سلطنتي،۲- جمهوري.

۴۳.پوښتنه: په شلمه پیړۍ کې څوډوله حکومتونه منځ ته راغلل؟

ځواب: ۱- اولسواک(دموکراتیک)، ۲- زورواک (استبدادي) ۳- تلواک (انحصاري).

۴۴.پوښتنه : دنړۍ لومړی پالمان کوم دی؟

ځواب: د نړۍ لومړی پارلمان په ۹۲۵ مېلادي کال کې د ایسلند په واړه هېواد کې، چې د اروپا په شمال کې پروت دی جوړ شو او تر دې وروسته ډېر لرغونی پارلمان د انگلستان پارلمان دی چې په ۱۲٦۵ مېلادي کال کې جوړ شو.

۴۵.پوښتنه :آزاد قبایل څوک دی؟

ځواب: دډیورنډ دهغې غاړې خلک چې په اوو ایجنسیوکې ژوند کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴٦.پوښتنه: دآزادو قبائيلو د اوو ايجينسيو نومونه واخلئ او کوم قومونه پکې ميشت دی؟

ځـــواب: شـــمالي وزيرســـتان،جنوبي وزيرســـتان،کرمه ايجينسي،خيبر ايجينسيـــ،مومند ايجينسي،باجوړ ايجينسي او اورکزی ايجينسي ؛

شمالي وزيرستان: احمدزی،وزير،اتمانزی،داوړ.

جنوبي وزيرستان: مسعود،بتنی،احمدزي،داوړ.

کرمه ايجينسي: توری،حمزه خيل،موسی خيل،منگل،بنگش،مقيل.

خيبر ايجنسي: شنيواری،افريدی،خوگا خيل،شيخ خيل،پيروخيل،مومند،اکاخيل،ظفرخيل،کوکې خيل،ساپی،گجرخيل،کمرخيل او آدم خيل.

مومند ايجينسي: عليزي،ترکزی،اتمرخيل،ساپی،شينواری،اتمانخيل او بنری.

باجوړ ايجينسي: لوی ماموند،واړه ماموند،اتمانخيل،سالارزی.

اورکزی ايجينسي: برامک.

۴۷.پوښتنه: جرگه په څو ډوله ده اود څه لپاره داريږی؟

ځواب: جرگه په دری ډوله ده محلي ياکليوالي،سيميزه يا منطقـوي او مـلي جرگـه د مشـکلاتو د حل لپاره داريږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۸.پوښتنه:آزاد قبائیل تعریف کړی او په کومو سیمو کې ژوند کوي؟

ځواب: آزاد قبائیل هغه چاته ویل کیږي چې خپل منځی اختلافات د دود او جرگو لـه لاری حـل او فصل کوی نه د قانون او محکمی لـه لارې چـې پـه هغـوی کـې دولتـی اداری نشـته د ډیورنـد کرښې هغی خواته میشت دی او د اوو ایجنسیو خلک د آزادو قبائیلو له جملې څخه دي.

۴۹.پوښتنه: قبائیلي کارت کومو کسانو ته او د څه لپاره ورکول کیږي؟

ځواب: قبایلي کارت د اوو ایجنسو میشتو خلکو ته چې په پښتو خبری کـوی د دوی د مشـکلاتو د حل او پیژندگلوۍ په خاطر ورکول کیږي.

۵۰.پوښتنه: په کومه لویه جرگه کې لومړی اساسي قانون تصویب شوی دی ؟

ځواب: په ۱۳۰۳ه ش کال کې د افغانستان اساسي قانون د اسـاسي نظـام نـامی پـه نـوم د غـازی امان الله خان تر مشری لانه دی د پغمان په لویه جرگه کې تصویب شو.

۵۱.پوښتنه: دسرحد او ډیورنډ کرښې ترمنځ توپیر څه شـی دی او ډیورنـډ کرښـه څـه وخـت پـر افغانانو وتپل شوه؟

ځواب: سرحد یوه منل شوی بین المللی کرښه ده او بین المللی اعتبار لـري ډیورنـډ کرښـه بـین المللی سرحد نه دی ځکه چې دا په ۱۸۹۳م کال کې د امیـر عبـدالرحمن خـان پـه دوره کـې پـه افغانانو وتپل شوه.

۵۲.پوښتنه: سرحد تعریف کړی او افغانستان د کومو هیوادونـو سره پولـه لـري او د هـر هیـواد سره څومره اوږدوالی لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب:سرحد د هیوادونو تر منځ یو منل شوی کرښه ده چې بین المللی اعتبار لري او افغانستان د لاندې هیوادونو سره ګډې پولې لري:

۱. تاجکستان ۱۳٦۰ کیلومتره ۲. ازبکستان ۱۴٦ کیلومتره ۳.ترکمنستان ۸۷۴ کیلومتره ۴.ایران ۹۲٦ کیلومتره ۵. پاکستان فرضي خط ۲۳۱۰ کیلومتره ٦. جمووکشمیر ۱۰۲ کیلومتره ۷. چېن سره د پامیرخط ۹۰ کیلومتره شمال شرق چېن ۹٦ کیلومتره.

۵۳. پوښتنه: د ډیورنډ فرضي کرښه څو کیلومترهه اوږدوالی لري څه وخت او د افغانستان پر کوم حاکم باندې ومنل شوه؟

ځواب: د ډیورنډ کرښه ۲۳۱۰ کیلومتره اوږدوالی لري او په ۱۸۹۳م کال کې په امیر عبدالرحمن باندې په زور وتپل شوه اودکابل په چهلستون کې پرې لاسلیک شوه ، انګرېزانو د دغه تړون د لاسلیکولو مقابل کې هر کال امیر ته یو میلیون او ۸۰۰ زره هندی روپۍ ورکولو ژمنه وکړه.

۵۴.پوښتنه: په ۱۳۰۳ ه ش کال کې په کوم ځای کې دچاپه مشرئ جرګه وشوه اوڅه موخې یې درلودې؟

ځواب : په ۱۳۰۳ ه ش کال کې په پغمان کې د اساسي نظامنامې د تصویب په خاطردغازي امان الله خان ترمشرئ لاندې جرګه جوړه شوه.چې په ۱۳۰۱ ه ش کال کې په جلال آباد کې دیوې جرګې په ترڅ کې پرې بحث شوی ؤ.

۵۵.پوښتنه: په ۱۳۰۷ ه ش کال کې دکابل په پغمان کې دامان الله خان ترمشرئ لاندې لویه جرګه دڅه لپاره جوړه شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دا جرگه داامان الله خان ترمشرئ لاندې جوړه شوه چې له ۱۵۰ غړو د ملي شورا جوړېدل، د عسکري خدمت اجباري کېدل او د حجاب لیرې کول یې موخې وې.

۵٦.پوښتنه: په ۱۳۴۳ ه ش کال کې دمحمدظاهر شاه په وخت کې لویه جرگه دځه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: ددیموکراتیک گوند اساسي قانون یې تصویب کړ او شاه د اصلاحاتو په راوړلو سره ترونه او تره زامن عملاً له واکه لرې کړل، ځکه چې په هغه وخت کې مهم دولتي پوستونه او رښتیني قدرت د هغوی په لاس کې و.د اساسي قانون د مصوبې له مخې دغه لویه جرگه کې، په حکومتي ادارو او سیاسي برخو کې د شاهي کورنۍ قدرت منع او پر ځای د وزیرانو ټاکل پارلمان ته پرېښودل شول. د قواو بېلتون ، د رسنیو ازادي، د سیاسي ډلو او د حقونو برابري په دغه قانون کې ځای پر ځای شوي وو.

۵۷.پوښتنه : اضطراري لویه جرگه په کوم کال او دځه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: داجرگه په ۱۳۸۱ ه ش کال کې په کابل کې جوړه شوه چې مشرېې اسماعیل قاسمیارؤ او ۱۵۱۵ تنو پکې گډون درلود او حامدکرزی پکې دلنډمهاله حکومت مشرټاکل شو، دغه لویه جرگه د بن جلسو د تصمیم پر اساس د ۲۰۰۱ میلادي کال په سپټمبر میاشت کې د ملگرو ملتونو تر نظر لاندې تر سره شوه او پایله یې دا شوه چې په افغانستان کې موقت دولت رامنځ ته شو، لویه اضطراري جرگه د لومړي ځل لپاره د یوولس سلنه مېرمنو د گډون شاهده هم وه چې رایه یې وکاروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۸.پوښتنه : دحامدکرزي دحکومت پرمهال په ۱۳۸۲ ه ش کال کې لویه جرګه دڅه لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دالویه جرګه چې آتم اساسي قانون پکې تصویب شو ،۵۰۰ تنه غړي یې درلودل،مشرې یې صبغت الله مجددی کوله دغه جرګه هم د بن جلسو د مصوبی له مخې د ۲۰۰۱ کال په سپتامبر میاشت کې تر شوه او د اساسي قانون مسوده جوړه شوه.دا قانون د افغانستان د ښو قوانینو له ډلې څخه شمیرل کیږي.

۵۹.پوښتنه : دحامدکرزی دحکومت پرمهال دسولې مشورتي لویه جرګه دڅه شی لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دا جرګه چې دسولې دمشورتي جرګې په نامه یادیږي د غبرګولی ۱۳۸۹ هش - جون ۲۰۱۰ ز- کابل کې جوړه شوه ۱۶۰۰ غړي یې درلودل اومشریې برهان الدین ربانی ؤ اودحامدکرزي دحکومت دسولې پروګرام پکې تائید شوکه څه هم یو شمېر منتقدینو د ښاغلي کرزي له لوري دغه جرګه فرمایشي او غیر قانوني یاده کړه، خو کرزي د هغوی وړاندیزونه ومنل او عملي یې کړل ،ښاغلی کرزي د دغو وړاندیزونو په لړ کې ګڼ طالب بندیان خوشي کړل او د برهان الدین رباني په مشری یې د سولې عالي شورا جوړه کړه.

۶۰.پوښتنه : دحامدکرزي دحکومت پرمهال دریمه مشورتي جرګه دڅه شي لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دغه جرګه چې په ۲۵ لړم، ۱۳۹۰ ه ش (۲۰۱۰ز) - کال کې دصبغت الله مجددي ترمشرۍ لاندې تر۲۰۰۰ تنو ډیرو ګډونوالو په ګډون سره په کابل کې له امریکا سره د امنیتي تړون لاسلیکولو په اړه جوړه شوه، دې دودیزې مشورتي لویې جرګې د ۷۶ مادو په یوه پریکړه لیک کې د افغانستان او امریکا ترمنځ د ستراتیژیک تړون ملاتړ وکړ.او دحامدکرزي لخوا ونه منل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦١.پوښتنه: لویه جرگه کومې جرگې ته ویل کیږي؟

ځواب : لویه جرگه هغه جرگې ته وایې چې د هیواد خپلواکې،ملي حاکمیت،ځمکنی بشپړتیا او سترومصلحتونو پوری مربوطو چارو په باب تصمیم نیول او د هیواد د ملي گټو په خاطر جوړیږي.لویه جرگه کې د ملي شورا غړي اود ولایتي شوراگانو رئیسان ، وزیران د سترې محکمی رئیس او غړي او لوی څارنوال کولی شی چې د لویې جرگې په غونډو کې له دی پرته چې د رایې ورکولو حق ولري گډون وکړي.

٦٢.پوښتنه: خیبر ایجینسي د هیواد د کومو ولایتونو سره نښلیدلې ده؟

ځواب : د ننگرهار ولایت سره.

٦٣.پوښتنه: محلییاکلیوالي ،منطقوي یاسیمیزې او ملي جرگې کومې جرگې دي؟

ځواب : محلي یاکلیوالي جرگې: هغه جرگې دی چې د کلیو او بانډو کې د هرکلي یابانډې د کلتور او رواجونو تر فرهنگ لاندې دایریږي .

منطقوي یاسیمیزې جرگې: د هیواد ملي،سیاسی او اجتماعی مسایلو د حل او فصل لپاره دیوې سیمې یامنطقې په سطحه دایریږي او په ملي مسایلو کې مهم رول نشي لوبولی.

ملي جرگې: د هیواد ملي،سیاسی او اجتماعی مسایلو د حل او فصل لپاره دایریږي اوپایلې یې د یوه نسل څخه بل نسل ته پاتې کیږي.

٦۴.پوښتنه: آزاد قبائیل څو ایجینسي دی او د هیواد د کومو ولایتونو سره نښلیدلی دی ؟

ځواب: آزاد قبائیل اوه ایجینسي لري چې د هغوی له جملې څخه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

د باجوړایجینسي: د نورستان،بدخشان او کنړ ولایتونو سره نښلیدلی ده ؛

مومند ایجینسي: د کنړ او ننگرهار ولایتونو سره نښلیدلی ده؛

خیبر ایجینسي : د ننگرهار ولایت سره ؛

کرمه ایجینسي: د لوگر،پکتیا او پکتیکا ولایتونو سره ؛

شمالي وزیرستان: د خوست او پکتیکا سره ؛

اوجنوبي وزیرستان: د پکتیکا سره نښلیدلې دی ؛

٦٥.پوښتنه: د کندهار لویه اوتاریخي جرگه په کوم کال او په کوم ځای کې د څه شی لپاره دایره شوه؟

ځواب : د کندهار لویه جرگه په ۱۱۲٦ ه ش مطابق د۱۷۴۷ م کال کې د نادر افشار له وژنی وروسته دکندهار دشیرسرخ بابا په زیارت کې د نادراباد په پوځي کلا کې دایره شوه چې دغه جرگې ۹ ورځی دوام وکړ او په پای کې د خلکو استازو له زیاتو خبرو اترو وروسته احمدشاه بابا ابدالی د افغانستان د پاچا په توگه وټاکل شو.

٦٦.پوښتنه: ددویمې نړیوالې جگړې پرمهال په افغانستان کې لویه جرگه په کوم کال اود کوم شاه په وخت کې او د څه لپاره دایره شوه؟

ځواب: په دویمه نړیواله جگړه کې لویه جرگه د محمد ظاهر شاه په وخت کې په ۱۳۲۰ ه ش – مطابق د۱۹۴۱م کې جوړه شوه او دوې ورځی یې دوام وکړ،۸۰۰ تنو پکې برخه اخیستې وه اوافغانستان خپله بی طرفي اعلان کړه، ددې جرگې مشري داعلیحضرت محمدظاهرشاه تره او دوخت صدراعظم محمدهاشم خان په غاړه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦٧.پوښتنه: په ۱۳۰۹ه ش کال چې د نادر خان دسلطنت په دوران کې لويه جرګه دايره شوی وه شمير يې څو کسانوته رسيده او په کومو موضوعاتو باندې موافقه وشوه؟

ځواب: په دې جرګه کې (۳۰۱) تنو ګډون کړی وو چې په دی جرګه کې د ملي شورا د ټاکنو لايحه د وکيلانو شمير او د هغوی د کار دځرنګوالی ، د بيرغ رنګ او يو لړ نور مسايل تر بحث لاندې ونيول شول.

٦٨.پوښتنه: د کندوز ولايت سرحدی ولسواليو نومونه واخلئ او کوم قومونه پکې اوسيږي؟

ځواب: دشت ارچې،امام صاحب، قلعه ذال،چهار دره اوعلی آباد.

ميشت قومونه يې: ازبک،ترکمن،تاجک، سليمان خيل،احمدزی، خروټی ،ناصراوشينواری دي.

٦٩.پوښتنه: شخړه (منازعه) څه ته وايې تعريف يې کړی او په کومو لارو حل کيږي؟

ځواب: هر هغه خپلمنځی اختلافات چې په تاوتريخوالی او نښتو بدل شی شخړه ورته ويل کيږي، شخړه د جرګو،مرکو او علماوو،مشرانو،متنفذينو او روحانينو په وسيله حل کېدای شي .

۷۰.پوښتنه: بيړنۍ لويه جرګه په کومو حالاتوکې دايريږي؟

ځواب: کله بهرنی يرغل او تېری، کله کورنۍ شخړې او جنګونه، کله د قدرت تشه او کله د قانون جوړولو او د نړيوالو او ملي پېښو په وړاندې د تصميم نيولو له مخې لويه جرګه راغوښتل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۱.پوښتنه: متنفذین کومو کسانو ته ویل کیږي او په قومونو کې څه حیثیت لري؟

ځواب: متنفذین هغه کسانو ته ویل کیږي چې په قومونو او ولسونو کې ښه نفوذ او اعتبار ولري چې په خلکو کې منل شوی کسان وي.

۷۲. پوښتنه: د ډیورنډ فرضي کرښې اوږدوالی څو کیلومترهه دی اود کوم ځای څخه پیل او چیرته ختمیږی؟

ځواب: ډیورنډ فرضي کرښه (۲۳۱۰)کیلومترهه اوږدوالی لري د چترال څخه شروع د ملک سیاه تر غره پوری رسیدلی ده.

۷۳.پوښتنه: د قومي مشردنده څه شی ده ؟

ځواب : د خلکو تر منځ د شخړو او جنجالونو له منځه وړل،د خلکو ستونزی دولتی مقاماتو ته رسول،د خلکو تر منځ تاوتریخوالی د تفاهم ،توافق او مهارت له لاری په دوستی او سازش سره بدلول.

۷۴.پوښتنه: علماء او روحانیون په جرګه کې څه رول لري؟

ځواب: څرنګه چې زمونږ هیواد ټول وګړي مسلمان دی په دین،مذهب او عقیده کلک ولاړ دی نود علماوو او روحانینو په خبر ډیر باور لري نو ځکه په جرګو کې د دوی ګډون ډیر مهم دی .

۷۵.پوښتنه : آزاد قبائیل څه وخت او څنګه رامنځ ته شول؟

ځواب : آزادقبایل په ۱۸۸۵ م کال کې منځ ته راغلل....

۷۶.پوښتنه: خان عبدالغفار خان څوک او په کوم کال کې پیدا شوی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب :خان عبدالغفارخان دعدم تشدد مفکورې بنسټګر دبهرام خان زوی چې په ۱۸۹۰ م کال کې دمرکزي پښتونستان (پيښور) دهشنغر سيمې د اتمانزو په کلي کې زيږيدلی دی اوتر۱۹۸۸ م کال پورې يې ژوند کړی دی .خان عبدالغفارخان ته په ۱۹۱۹ م کال کې ديوې لويې غونډې په ترڅ کې دپاچاخان لقب ورکړل شواوديوه ملي مشراورهبرپه توګه ومنل شو. خان عبدالغفار خان دترنګزو دحاجی فضل واحدټارن کاکړ په مرسته يې داستعمار پرضد دافغانانو په ويښولو کې ډيرې هلې ځلې کړې دي اوپه ۱۹۲۰م کال کې يې کابل ته هجرت وکړ اودبيرته تګ په وخت کې يې دانجمن اصلاح الافاغنه ټولنه جوړه کړه ، نوموړی ته په ۱۹۲٦ م کال کې دپښتونستان دخلکو لخوا ديوې شانداره غونډې په ترڅ کې دفخرافغان لقب هم ورکړ شو او په ۱۹۲۹م کال کې يې دخدايي خدمتګارحزب جوړ کړ اودپښتونستان مجله يې چاپ کړه ، او دهند نوموتي سياستوال مهماتاګاندی سره يو ځای يې دانګريزانو په ضد مبارزه پيل کړه ،نوموړي دپښتونستان دخپلواکۍ لپاره بې شميره مبارزې کړې دي چې څوڅو ځله دپرنګيانو لخوا جيلونوته اچول شوی او خوشي شوی دی(۳۹ کاله يې په بنديخانوکې تيرکړي دی). کله چې په ۱۹۴۷ م کال کې پاکستان منځ ته راغی داسې پوښتنه تري وشوه چې هندوستان غواړې که پاکستان ؟ دهغه ځواب داؤ چې ديوې غلامۍ نه بلې غلامۍ ته تګ مرګ دی ، نه پاکستان غواړو نه هندوستان مونږ پښتونستان غواړو.

۷۷. پوښتنه : دپښتون ژغورنې غورځنګ چيرته اوڅنګه منځ ته راغی؟

ځواب: د پښتون ژغورنې غورځنګ د ۲۰۱۸ميلادي کال دفيبروري په لومړۍ نيټه له ديره اسماعيل خان څخه پيل او په شراني ،ږوب،کلاسيف الله،مسلم باغ او کويټه کې دلويو لويو غونډو څخه وروسته دمنظور احمدپښتين په مشرۍ منځ ته راغی .ددې غورځنګ لويې غوښتنې داوې چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ✓ دنقيب الله مسيد وژونكي بايد ونيول شي او په خپله سزا ورسيږي.
- ✓ په وزيرستان کې دځښ شويو ماينونو پاکول.
- ✓ دترى تم شويو پښتنو راخوشي كول.
- ✓ دپښتنو نه ځورول.
- ✓ دپښتنو پروړاندې دبې عداليتيو له منځه وړل.

۷۸.پوښتنه: دپښتون ژغورنې غورځنګ دلومړنيو شهيدانو نمونه كوم دي؟

ځواب: نقيب الله مسيد،ارمان لوڼی،طاهرخان داوړ اوداسې نور...

پوښتنه : دپښتون ژغورنې غورځنګ دلومړۍ مبارزې ښځې کومې دي؟

ځواب: آيينه درخانۍ، ګلالۍ خان، زيبا وزيري....

۷۹.پوښتنه : منظوراحمد پښتين څوک دی؟

ځواب: منظور احمد پښتين د عبدالودود مسيد زوی دی چې په ۱۹۹۲م کال کې د جنوبي وزيرستان دمولاخان په سرای کې په يوه غريبه او عزتمنده کورنۍ کې زيږيدلی دی ،لومړنۍ زده کړې يې دخپل پلارڅخه وکړې چې دښوونکي دنده يې درلوده او دښوونځۍ دوره يې دخپل کلي په ښوونځۍ کې بشپړه کړه او ترهغې وروسته يې د ديره اسماعيل خان دګومل پوهنتون څخه د څارويو د طب سند ترلاسه کړ،خوداچې په قبايلي سيموکې پرپښتنو دپاکستاني پوځ ظلمونه يې ليدلي اوګاللي نو دايې خپله دنده وبلله چې له دې بې رحمانه ظلمونو څخه به دخلاصون لپاره مبارزه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰.پوښتنه: فټا یعنی څه ؟

ځواب : فاټاهغه قبیلوي فدرالي منطقه ای قوانین دی چې دانګریزانو لخوا جوړشوی دی او آزاد قبایل یې په خپلوسیمو کې دعامه نظم لپاره تطبیقوي.

۸۱.پوښتنه: قبایل څوایجینسي دي نومونه یې واخلئ ، د سوبې او ایجنسۍ تر منځ توپیرڅه دی واضح یې کړئ **؟**

ځواب : قبایل اوه ایجنسۍ دي : خیبر ایجنسي ، شمالي وزیرستان ، سویلي وزیرستان ، کرمه ایجنسي ، باجوړ ایجنسي ، مومند ایجنسي او اورکزي اجنسي ؛

د سوبې او ایجنسۍ تر منځ فرق دا دی: چې په سوبه کې د پاکستان نافذه قوانین پلې کېږي او په ایجنسو کې د فاټا قانون چې د قبیلوي فدرالي منطقوي قانون په معنی سره دی او د انګریزانو له خوا توشیح شوی دی پلي کېږي

۸۲.پوښتنه : په اورکزیو ایجنسۍ کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: برامد خیل ، مشتي ، شیخان ، علي خیل ، ملي خیل ، مموزئې ، آخیل ، روپیه خیل او فیروز خیل قومونه میشت دي.

۸۳.پوښتنه : په شمالي پښتون خوا او جنوبي پښتونخوا کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: په شمالي پښتونخواکې د یوسفزي ، خلیل ،مومند ، اوخټک قومونه میشت دي .

او په جنوبي پښتونخوا کې د کاکړ ، اڅکزي ، نورزي او بلوڅو قومونه میشت دی.

۸۴.پوښتنه : د سر حدونو او قبائیلو چارو وزارت موخې څه شی دی و یې لیکئ ؟

ځواب: ملي یو والی ، د سرحدونو ساتنه ، ټولنیز عدالت او متوازنه پرمختیا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۵.پوښتنه : آزاد قبائيل تعريف کړئ ؟

ځواب: آزاد قبائيل هغه چا ته ويل کېږي چې د ډيو رنډ کرښې هغه خوا تـه ميشـت دي ، خپـل منځې ستونزي د جرګو او مرکو له لارې هواروي ، دولتي محکمې او د دولـت اداري هلتـه شـتون نه لري.

۸٦. پوښتنه : په کرمه ايجنسۍ کې کوم قومونه ميشت دي نومونه يې واخلئ ؟

ځواب: په کرمه ايجنسۍ کې : توری ، حمزه خيل ، موسی خيل ، منګل ، بنګش او مقبل قومونـه ميشت دي .

۸۷.پوښتنه: جرګه تعريف کړئ ؟

ځواب: جرګه د ولس هغه اراده ده چې په بحراني حالاتو کې د شخړو او ستوزو د حـل پـه موخـه دايرېږي او تر اوسه د يوه رسمي او ملي دود له مخې په هيواد کې پاتې ده.

۸۸.پوښتنه : د سبها او سمتي جرګي د اوسنيو کومو جرګو پـه بڼـه وې ، د جرګـي نـوم يـې کلـه واخيستو او جرګه د کومي ژبي کليمه ده ؟

ځواب: د سبها او سمتي جرګي د آريايانو لومړنۍ جرګې وي چي د يـما پادشـاه پـه وخـت کـې د ستونزو د حل په خاطر جوړې شوي وي په ويدي متونو کي د آريايـانو د ډيـر واک لرونکـي جرګـه سبها او دوهم مقام لرونکي جرګه سمتي په نوم ياده شوي ، سبها چې د ويـدي پـه سرودونـو کـي يي يادونه شوي ده د اوسنۍ ولسي جرګي صلاحيتونه او سمتی بيا د مشرانو د جرګـي دنـدي در لودي ، او د جرګي کليمه د ترکي ژبي څخـه اخيسـتل شـوي ده او د سـلطان محمـود غزنـوي پـه وخت کي يې د جرګي نوم غوره کړو.

۸۹.پوښتنه : د جرګي او مرکي تر منځ فرق څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب : مرکه مشورتی بنه لري معمولاً واړه مسائل پکې حل او فصل کيږي او په ملي مسايلو کې مهم رول نه شي لوبولی او جرگه د هيواد ملي ، سيا سي او ټولنيز مسايل حل او فصل کوي او له يو نسل څخه بل نسل ته پاتي کيدا ی شي.

۹۰.پوښتنه : نرخ تعربف کړئ او کوم نرخونه ډير مروج دي؟

ځواب : نرخ د معنی له مخې لـه قيمـت څخـه اخيسـتل شـوی ، او د سـپينو ځـدراڼو څخـه يـې سرچينه اخيستی ده ، د نرخ تعريف : نرخ هغه منلی حقيقت دي چې د قومي جرگـو پـه ذريعـه منځ ته راغلئ او هيڅوک ور څخـه سـترگي نـه شي پټـولئ .د کـومې خـاصي موضـوع پـه اړه چـې نرخيان کومه فيصله و کړي او دغه فيصله په خپل ذات کي نـوي او ځـانگړي فيصـله وي نـو دې ته ځلی او نرخ وايي ، او بيا چې تر دي ورسته دغه شان موضوعات پيښيږي نو د هماغـه پخـواني ځلی او نرخ له مخي پرې چلند کيږي . او مروج نرخونه په افغانستان کې د لويي پکتيا دي ، چې د ځدراڼو ، منگلو او احمدزيو نرخونه يې ډير مروج دي .

۹۱.پوښتنه: د دندې بنسټيزه موخه مو څه ده و يې ليکئ ؟

ځواب: دلته تاسو کولای شئ د دندې دلايحې مطابق خپل اهداف وليکئ.

۹۲. پوښتنه : په کرمه ايجنسۍ کې کوم قومونه ميشت دي نومونه يې واخلئ ؟

ځواب: په کرمه ايجنسۍ کې توری ، حمزه خيل ، موسی خيل ، منگـل ، بـنگش او مقبـل قومونـه ميشت دي.

۹۳.پوښتنه :الحاج ميرزا علي خان(فقيرايپي) څوک ؤ؟

ځواب : الحاج ميرزا علی خان چې په ايپی مشهور وو د ارسلاخان زوی او د محمد باز لمسـۍ د زيړيدو کره نيټـه يـې معلومـه نـه ده او د ۱۸۹۲-۱۸۹۷ کلونـو تـر مـنځ پـه شـمالي وزيرسـتان کـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیږیدلی دی او په دیني علومو کي يي زدکړي کړې دي او د انګلیس په وړاندي يې په علني مبارزه پیل و کړ لومړی یې د خپل وطن او او بیا یې د هندوستان د آزادی لپاره خپل مجاهدت شروع کړ، د شاه امان الله خان په وړاندي د اغتشاشاتو د مخ نیوي په خاطر تر پکتیا راغی خو؛ د ناروغی له کبله بیرته ستون شو، وروسته له هغه یې د کوزې پښتونخوا د نورو مبارزینو مشرانو سره انګریزان په میرانشاه ، وانه او باجوړ کې ډیر ستړي کړل انګریزانو د کاذب سیاست له مخې د سولي لاره خپله کړه او هغه هندوه چې په ۱۹۳٦ زکال کي چې (چند بي بی) نومیده د یومسلمان ښونکي سره واده و کړ او مسلمانه شوه نو د وخت محکمي د انګریزانو په مټ اسلام دا بی بی هندوانو ته تسلیم کړه همدا وو چې د ختکو، مروتو ،مسعودو او وزیرو احساسات را و پاریدل او د ایپی فقیر تر مشري لاندي يي په مبارزه شروع و کړه نو؛ انګریزانو د ټول قوت په استعمال سره کوښښ و کړ چې فقیر ایپی ونیسې خو و نه توانیدل ، په ۱۹۴۱ کال کي د هند د کانګرئیس پخواني رئیس سوبهاس چندارا بوس جرمنی ته طرحه وړاندې کړه تر څو جرمني خپل روزونکي او د تبلیغاتو په برخه کي له فقیر ایپی سره مرسته و کړي موسلینی هم د فقیر ایپی سره د اړیکو اعلان وکړ چي ایټالیا له ایپی فقیر سره اړیکي ټینګي کړي ایټالیا او جرمني له فقیر ایپی سره مالي مرستي شروع کړي ۱۹۴۱ د جون په میاشت کي يي ۳۰۰ زره افغانی ور کړي او د مارچ په میاشت کي يي ۳۰۰ زره هندي کلداري د دوه ایټالویانو په لاس ور کړي د وزیر هاشم خان ځانګړي ډاکټر او د جرمني کورټ بریکمن يي د اړیکو مسول وه وروسته د ده هڅی ځکه ناکامي شوي چې د ایپی فقیر په آدرس به هر چا د پیسو غوښتنه کوله، د فقیر ایپی او پا چاخان مبارزه د یو هدف لپاره وه ایپي فقیر د ټوپک په زور مبارزه کوله او پاچا خان د قلم په زور د خپلواکی په لټه کې وو په ۱۹۴۷ کال کې کله چې د انګریزانو میراثي حکومت پاکستان ته وسپارل شوو نو؛ فقیر ایپې د پښتونستان اعلان و کړ،او خپله ولسمشر شوو ، خو د پاکستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسپوڅي حکومت په ١٩٤٨ کال کې په فقير ايپي باندي هوايي بريدونه کول خو د ژوند تر اخره تسليم نه شوو ايپي فقير په ١٩٦٠ کال کي و مړ.

٩٤.پوښتنه : د بنو د لويي جرگې په هکله څه پريکړه و شوه ، او د جلال آباد د هده لويه تاريخي جرگه څه وخت اود څه شی لپاره جوړه شوه ؟

ځواب: په ١٩٤٧ز کال د جون په ٢١ نيټه په بنو کي لويه جرگه جوړه شوه ، په دغه لويه جرگه کي د پښتنو د برخليک په اړه ځرگنده پريکړه و شوه . پښتنو د خپل آزاد حکومت فيصله و کړه پښتانه نه پاکستان غواړي او نه هندوستان ، په دي جرگه کې د پښتنو سياسونو ، ځوانانو او قومي مشرانو گډون در لود او د خان اميرخان د صدارت لاندي و شوه خان پا چا خان هم په دي جرگه کي موجود وو او دا فيصله يي و کړه چې په دي ملک کې دې د ټولو پښتنو يو آزاد حکومت جوړ شي ،چې د هغي بنسټ به په اسلامي اصولو او جمهوريت مساوات او ولسي انصاف باندي ولاړ وي ، او دا جرگه له هر پښتون نه غوښتنه کو ي چې په يو واحد مرکز باندي را ټول شي او دبل چا اقتدار ته سر ټيټ نه کړي.

د جلال آباد د هده لويه جرگه د شاه امان الله خان په غوښتنه د مير زمان خان کونړي په مرسته ، او د جرگې مشري د محمد نادرخان په غاړه وه د جنوري په ٣١ په ١٩٢٠ز کال کي جوړه شوه ، په جرگه کې د کنړ ، جلال آباد ، لغمان او د سرحد د دواړو خواوو مشرانو ، مشايخو ، علماوو او متنفذينو پکي گډون درلود ، د جرگې هدف ، د ډيورنډ د واړو خواوو قبائيلو او قومونو ترمنځ يو والي ، د آزادی څخه دفاع او د هيواد د آبادول وو ، تر ټولو مهمه دا چې انگريزانو ته اخطار ورکړل شوو تر څو په هيواد او د ډيورنډ د کرښي دواړو خواوو کي د مداخلی نه لاس په سر شي کنه د قومونو او قبائيلو له سخت غبرگون سره به مخ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۵.پوښتنه : د سوات پاچاهي کله جوړه شوه او کله له منځه لاړه او پاچاهان يي څوک وو ؟

ځواب: د تاريخ په اوږدو کي سوات د گنداهارا يو مهم ټاټوبی بلل شوی ، ريگويدا کتاب سوات د سواستو په نامه ياد کړئ ، د وخت په تيريدو سره دغه نوم په ادهيانه چې د (گلونو د ښار) په معنی ده ياد شوئ او د معلوماتو له مخي د سوات لمړنۍ پاچا ملکه بازيره ده ۱۸۸۵ شا اوخوا کي د سرتور فقير تر مشرئ لاندي يو خونړئ جنگ و شوو ، له دي وروسته د سوات پاچا سيد عبدالجبارشاه و ټاکل شوو انگريزانو د وخت د ملايانو په استفاده په سيد عبدالجبارشاه باندي د کفر فتوی ورکړه او خلک د ده په ضد را و پاريدل همدا وو چې سيد عبدالجباره شاه پاچاهي پريښوده ، له ده وروسته ميا عبدالودود په ټول سوات کې و گر ځيدو پاچاهي يي جوړه کړه او له ده وروسته د ده زوی مياگل جهانزيب د سوات پاچا شوو په ۱۹٦۹ ز کال کي انگريزان په دي و توانيدل چې سوات د پاکستان سره يو ځای کړي.

۹٦.پوښتنه : د جنوب له خوا د خپلواکۍ جگړه په کوم کال کې و شوه او افغان ځواکونو تر کومه ځايه پر مخ لاړل، او د چترال د جبهې قومندان څوک وو او دې جگړي څومره دوام و کړ او پايله يي څه وه ؟

ځواب : د جنوب له خوا د خپلواکۍ جگړه په ۱۹۱۹ کال کي د مې په ۲٦ د محمد نادرخان تر مشرى لاندي د لسو زرو ملي لښکر سره چې د خوست قومونه وزير ، ځاځی ، منگل ، توتاخيل ، احمزي خروټې او د لويي پکتيا نور قومونه هم ور سره ملگري وو په ناڅاپي تو گه شروع شوه افغان ملي ځواک د ټل تر قلعي پوري و رسيدل او د ټل په قلعه يي د افغانستان بيرغ ورپولو د لاري په اوږدو کي ببرک خان ځدراڼ په شهادت و رسيدو او په ۲۸ د مې د انگليس هوايې ځواکونو په بمارى شروع و کړه چي په دي بمبارئ کي احمد جان خان هم شهيد شوو خو افغان ملي ځواک خپلهمت له لاسه ور نه کړاود دښمن تغذيه خونى ، د تيلو زخيرو او د ريل ستېشن

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي تر اور لاندي و نيول ، او انگريزانو ته يي ډير مالی او ځاني زيان و رسولو انگريزانو د تسليمۍ بيرغ پورته کړ خو؛ افغان ملي ځواک د کوهاټ ، پيښور او نور مخ ته تگ په تکل کي وو خو دا سي و نه شول، مرکزی حکومت پرته له کومې صلاح او مشورې خپلو ځواکونو ته د تخليي امر و کړو .

د چترال د جبهی قومندان ميرزمان خان وو ، جگړه د ۱۹۱۹ د جون د ۲۳ څخه شروع اود ۱۹۱۹د اگسټ تر ۸ نيټی پوري يې دوام وکړ او پايله يي دا وه چي انگريزانو ته د چترال په جبهه کي ډير مالي او ځاني زيانونه ورسيدل او ۱۹۱۹ د اگست په ۸ انگريزان دی ته اړ شول تر څو مرکزی حکومت ته د سولی وړانديز و کړي مرکزی حکومت هم د خپلو فوځونو ته د جنگ نه د لاس په سر کېدو امر و کړو، خو د ۱۹۲۲ ز کال د جنوري تر ۱۷ نيټی پوری د ارنوی او دوکلام منطقي د افغان ځواکونو تر تصرف لاندي وي.

۹۷.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت څومجلې اوجريدې لري نومونه يې واخلئ؟

ځواب: دری مجلې لري: جرگه،هموطن اوجاښ.

دری جريدې لري: جريده تارا، گوراش او يولدوز.

۹۸.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت نشريې په لنډه توگه معرفي کړئ؟

ځواب: مجلهٔ جرگه: اين مجله به حيث اولين ارگان نشراتی وزارت در سال ۱۳۶۱ هـ ش تاسيس و فعلاً در ۱۰۰ صفحه به تيراژ ۳۰۰۰ نسخه به خاطر آگاهی مردم از اهداف دولت و به طور خاص برای مردم قبايل و ساختارهای سياسی مدنی که از فکر ملی مشترک مردم افغانستان و جغرافيای تاريخی حمايت می نمايد، به شکل دوماه‌نامه به نشر ميرسد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجله جاش: این مجله از سال ۱۳۷۰ هـ ش به این طرف به زبانهای، نورستانی، دری و پشتو به تیراژ۱۰۰۰ نسخه در ۱۰۰ صفحه بر علاوه انعکاس فعالیت های دولت و وزارت، مقالات حقیقاتی درمورد نورستان باستانی به نشر میرساند، که در دو ماه یکبار چاپ میشود.

مجله هموطن: مجله هموطن ارگان نشراتی وزارت امور سرحدات و قبایل به دیزاین خوب و رنگه به ۹ زبان محلی و رسمي دولت پشتو، دری، ازبکی، ترکمنی، بلوچی، پشه یی، نورستانی، گواری، گجری و پامیری به تیراژ ۲۰۰۰ نسخه به صورت رنگه در ۱۰۰ صفحه مسایل علمی، ادبی، فرهنگی، سیاسی و آموزشی را به خاطر روشن ساختن اذهان هموطنان ما به نشر میرسد.

جریده تارا: این جریده در سال ۱۳۷۰ تاسیس ودرجوکات وزارت امورسرحدات وقبایل جهت غنامندی فرهنگی قوم پشه ئی به تیراژ ۵۰۰ نسخه دریک ماه اقبال چاپ می یابد.

جریده گوراش: که در سال ۱۳۵۷ هـ ش به نشرات آغاز نمود در شهر زیبای شبرغان ولایت جوزجان تحت نظر واحد اداری دومی وزارت به زبان ازبیکی و دری غرض خدمت به زبان و فرهنگ مردم و تأمین وحدت ملی بر طبق پالیسی های نشراتی دولت ج.ا.ا به تیراژ ۱۰۰۰ نسخه به صورت ماهنامه نشرات مینماید.

۹۹.پوښتنه:د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت څوليسې اوانستيتيوتونه لري؟

ځواب:د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت پنځه ليسې لري چې نومونه يې دادي: رحمان بابا،خوشحال خان،پيرمحمدکاکړچې دادری واړه ليسې په کابل کې موقعيت لري.همدارنګه په کندهار ولايت کې دعبدالله خان اڅکزي په نوم يوه ليسه لري او په ننګرهارکې دپښتونستان په نوم يوه ليسه لري اوهمدارنګه يوه ليسه په خوست کې دقبايلو په نوم هم يوه ليسه لري.په

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې ترتیب دسرحدونو اوقبایلوچارو وزارت دبایزید روښان په نوم په کابل کې یوکثیرالرشتوي انستیتیوت هم لري.

۱۰۰.پوښتنه:دسرحدونو اوقبایلوچارو وزارت تاریخچه په لنډه توگه بیان کړئ؟

ځواب:

- در سال ۱۳۰۰ هـ ش مطابق به ۱۹۲۱ میلادی یک شعبهٔ ویژه در چارچوب دولت شاهی زمان شاه امان الله خان ایجاد گردید که از امور قبایلی و مرزی رسیده‌گی مینمود. مشابه چنین شعبه در زمان امیر شیر علی خان و عبدالرحمن خان نیز وجود داشت. این شعبه در سال ۱۳۰۹ هـ ش در زمان سلطنت اعلیحضرت شهید محمد نادر خان در چوکات وزارت حربیه به ریاست قبایل ارتقاء نموده بود.
- در سال ۱۳۲٦ هـ ش مطابق ۱۹٤۷ میلادی در زمان حکومت شاه محمود خان این اداره در چوکات صدارت عظمی به عنوان ریاست قبایل عرض اندام نمود. بتاریخ ۱۹ سنبله سال ۱۳۳۲ مطابق ٦ سپتمبر ۱۹۵۳ سردار محمد داود خان ریاست قبایل را در چوکات کابینه بریاست مستقل قبایل ارتقاء داد. در ۲٦ سرطان ۱۳۵۲ مطابق ۱٦ جولای ۱۹۷۳ با استقرار نظام جمهوریت توسط سردار محمد داود خان ریاست مستقل قبایل به وزارت امور سرحدات و قبایل در چوکات کابینه تشکیل شد.
- در ماه اسد سال ۱۳٦۰ نام وزارت به وزارت امور اقوام و قبایل بعداً بنام وزارت امور سرحدات و قبایل تعویض و توام با اعلام کابینه رئیس جمهور منتخب به وزارت امور سرحدات ، اقوام و قبایل مسمی و بعداً در سال ۱۳۹۲ بالاثر فیصله شوارای محترم وزیران، این وزارت به نام وزارت امور سرحدات و قبایل مسمی شد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۱.پوښتنه:دافغانستان اوسنی اساسي قانون په کوم کال کې دچالخواجوړشو؟

ځواب: دافغانستان اوسنۍ اساسي قانون په ۱۳۸۲ ه ش کال دمرغومې په ۱۳ دلویې جرګې لخوا جوړشو.

۱۰۲.پوښتنه: افغانستان څوولایتونه او ولسوالۍ لري؟

ځواب: افغانستان ۳۴ ولایتونه او ٣٦٥ ولسوالۍ لري.

۱۰۳.پوښتنه: افغانستان څومره مساحت (پراخوالی) لري؟

ځواب: ٦٥٢٨٦٤ کیلومتره مربع.

۱۰۴.پوښتنه: افغانستان څومره نفوس لري؟

ځواب: افغانستان تقریباُ ۳۲ میلیونه نفوس لري.

۱۰۵.پوښتنه: دافغانستان خلک په څوژبوخبرې کوي؟

ځواب: په ۳۵ ژبو.

۱۰٦.پوښتنه:دافغانستان اوسنۍ اوپخواني پایتختونه (پلازمینې)کومې دي؟

ځواب: اوسنی پایتخت(پلازمینه) :کابل

پخواني پلازمینې: بلخ،هرات،غور،غزنی اوکندهار.

۱۰۷.پوښتنه: په افغانستان کې څومره قومونه میشت دی؟

ځواب: دافغانستان داساسي قانون په استناد په افغانستان کې ۱۴ ملیتونه(قومونه) ژوندکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۸.پوښتنه : داحمدشاه بابا په وخت کې دافغانستان سرحدونه کوم ؤ؟

ځواب: دځینو مورخینو په وینا: د احمدشاه بابا د امپراطورۍ سرحدات ، چې یو وخت یې تـر ۱٦ درجو طول البلد پورې پراخوالی درلود، په دقیقه توګه یې ټاکل مشکل کار دی، خو په شرق کې د سرهند نه نیولې ، چې د ډهلي په ۱۵۰ میلۍ کې پروت دی، په غرب کې تر مشـهده پـورې ، چې خزر دریاب نه په همدې فاصله کې پروت دی او پلنوالی یې د امو له سیند نه نیـولې پـه جنـوب کې د فارس تر خلیج پورې رسېده.

۱۰۹.پوښتنه: دتاریخ په اوږدو کې افغانستان په کومو نومونوسره یاد شوی دی؟

ځواب: آریانا،باختر،خراسان او افغانستان .

۱۱۰.پوښتنه: ملي شورا(پارلمان) څه وخت منځ ته راغی؟

ځواب: دملي شورا لپاره لومړنۍ هڅې غازي امان الله خان وکړې چې ددولت شوراپې جـوړه کـړه خو غازي نادرخان په ۱۳۰۹ ه ش کال کې ملي شورا دیوې جرګې پـه تـرڅ کـې مـنځ تـه راوړه.چې مشرېې د وردګو استازی عبدالاحدخان ؤ چې غازي نادرخان پخپله وټاکه.

۱۱۱.پوښتنه: په افغانستان کې څومره مذهبونه دي؟

ځواب: د افغانستان د نفوس په سلو کې له ۹۹ څخه ډېر یې مسلمانان دي، چـې ۸۰ پـه سـلو کـې سني، ۱۹ په سلو کې شیعه او یو په سلو کې د نورو مذهبونو پیروان، لکـه هنـدوان ، سـکان او ډېـر کم عیسویان جوړوي.

۱۱۲.پوښتنه: دافغانستان لومړنۍ جریده کومه ،په کوم کال اودچاپه وخت کې منځ ته راغله؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: په افغانستان کې د لومړي ځل لپاره په ۱۲۹۰ ه ش کال کې د امیر شیرعلي خان د سلطنت په وخت کې د شمس النهار جریده چاپ شوه.

۱۱۳.پوښتنه : سراج الاخبار جریده په کوم کال اودچا دواکمنۍ په وخت کې چاپ شوه؟

ځواب: ا په ۱۲۹۴ لمریز کال کې د امیرحبیب الله خان د واکمنۍ پر مهال سراج الاخبار چاپ شو، چې د امیرعبدالرحمان خان په وخت کې هم چاپ کېده.

۱۱۴.پوښتنه: په اماني دوره کې کومې مجلې چاپ کیدلې؟

ځواب: په اماني دوره کې دارشادالنسوان او انیس مجلې چاپ کیدلې . انیس مجله اوس دورځپاڼې په توګه چاپ کیږي.

۱۱۵.پوښتنه: لانجه(منازعه) څه شی ده؟

ځواب: لانجه یا(conflict) دشخړې،منازعې ،اختلاف ،کشمکش ،جګړې اوټکر په معنې سره ژباړل شوې ده چې دافرادو،ډلو اوبنسټونو ترمنځ دافکارو،ګټو او غوښتنو دتصادم (ټکر) له امله منځ ته راځي.

۱۱٦.پوښتنه: لانجه(منازعه) په څو ډوله ده؟

ځواب: لانجه په درې ډوله ده:

۱- دمنابعو لپاره، ۲- دارزښتونو لپاره، ۳- دنامتناسبو اړیکو لپاره.

۱۱۷.پوښتنه: دلانجې او تاوتریخوالي ترمنځ توپیرڅه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: لانجه کیدای شي مثبته پایله ولري یامنفي خو؛ تاوتریخوالی همیشه منفي جنبه لري،لانجه په طبعي ډول منځ ته راخي اما تاوتریخوالی دافرادو لخوا ترسره کیږي،لانجه غیرقابل اجتناب ده او خشونت له زیان سره مل دی ، دلانجې په پای کې انکشاف منځ ته راتلای شي مگر خشونت د ورانۍ سبب گرځي، منازعه له تاوتریخوالي پرته حل کیدای شي مگر خشونت په جنگ اوجنجال سره پای ته رسیږي.

۱۱۸.پوښتنه: دلانجې سطحې کومې دي؟

ځواب:لانجه په پنځو : فردي یاشخصي،فامیلي(کورنۍ)، ټولنې ،ملي اونړیواله سطحه پیښیږي.

۱۱۹.پوښتنه : دلانجې مراحل کوم دی ؟

ځواب: ۱- له لانجې مخکې مرحله(ناراحتي)،۲- مخامخ کیدنه،۳- بحران،۴-نتیجه ، ۵- روغه جوړه

۱۲۰.پوښتنه : داورسره دلانجې دمشابهت مراحل کوم دی؟

ځواب: ۱- دسون توکي،۲-جرقه،۳- دود یالوگی،۴- شغله یاشعله،۵- لمبه زیاتیدنه،٦- ایرې.

۱۲۱.پوښتنه : تاوتریخوالی څه شی دی تعریف یې کړئ؟

ځواب: هغه فعالیتونه ،الفاظ،ذهنیتونه او سیستمونه چې لوړو استعدادونو ته درسیدلو مخنیوی کوي او دفریکي ،رواني اواجتماعي یامحیطي تاوان سبب گرځی تاوتریخوالی بلل کیږي.

۱۲۲.پوښتنه : تاوتریخوالی (خشونت) په څوډوله دی؟

ځواب: په دوه ډوله دی : ۱- فزیکي،۲- ساختاري،۳- فرهنگي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۳.پوښتنه: منځګړيتوب(میانجیگري) څه شی ده؟

ځواب: منځګړيتوب یا(mediation) هغه فعالیت ته ویل کیږي چې دهغه پربنسټ یو بې طرفه شخص دلانجې ددواړو اړخونو ترمنځ اختلاف له منځه وړي.

۱۲۴.پوښتنه:منځګړی چاته ویل کیږي؟

ځواب:منځګړی یا(mediator) له یوه دریم اوبې طرفه شخص څخه عبارت دی چې دیوې لانجې په حل اوفصل کې خپل رول ترسره کوي.

۱۲۵.پوښتنه:دمنځګړيتوب شرایط کوم دی؟

ځواب:

- دمنځګړي فزیکي شتون .
- دمنځګړيتوب ددواړو خواوو شتون.
- په منځګړيتوب کې دلانجې ددواړو خواوو مشروعیت.
- ددواړو خواوو څخه په رسمیت پیژندل.
- داختلاف شتون.
- داختلاف موضوع معلومول او له دواړو خواوو سره خبرې اترې کول.
- ددواړو خواوو دتصمیم پایله معلومول.
- هوکړه او دمنځګړيتوب پایله اعلانول اومنل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰٦.پوښتنه:دمنځګړي صفتونه کوم دی؟

ځواب:

- عمر:مشراو داحترام وړ.
- مهارت اومعلومات درلودل: نرخیان،دیني علماء،ملکان اوخانان...
- مذهبي خلک: سیدان ،علماء،پیران...
- سپیڅلتیا: متقي اوپرهیزګاره خلک.
- ناپلوي توب: بې طرفه شخص چې ددواړو لوریو دمنلو وړ وي .
- نیک شهرت: ښه نوم او له ښې کورنۍ څخه..

۱۲۷.پوښتنه : دمنځکړیتوب مراحل کوم دی ؟

ځواب:

۱. مقدماتي خبرې
۲. افتتاحیه وینا
۳. له دواړو لوریو دتهد اخیستل
٤. داصلي موضوعاتو بیانول
٥. اجنډا جوړول
٦. دنظریاتو دتبادلې لپاره زمینه برابرول
۷. دحل لارې چارې لټول
۸. پایله یا نتیجه ترلاسه کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. اختتامیه وینا

۱۲۸.پوښتنه: غونډه (جلسه) څه شی ده؟

ځواب: غونډه یاجلسه ددوه یاڅو افرادو یا سازمانونو ترمنځ یوځای غونډېدلو او کیناستلو ته ویل کیږي چې دچارو دانسجام لپاره مسائل تربحث لاندې نیول کیږي او تصمیم پرې نیول کیږي.

۱۲۹.پوښتنه: شورا څه شی ده؟

ځواب: شورا دمشورې کولو په مانا ده او د چارو او مسائلو دحل او فصل په موخه دنظریاتو شریکول او یوه مناسبه پریکړه کولو ته شورا ویل کیږي.

۱۳۰.پوښتنه: ټولنه تعریف کړی؟

ځواب: ټولنه یاجامعه هغه ځای ته ویل کیږي چې په هغه کې یوه ډله افراد دمشترکو عنعنو ،رواجونو فرهنګ او ګټو په لرلوسره ژوند کوي .

خـدایا چنان کن سر انجام کار

که تو خوشنود باشي و ما رستګار

پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

مآخذونه:

١. عطايي،محمدابراهيم،دپښـــتني قبيلواصـــطلاحي قـــاموس، دسرحـــدونو اوقبايلوچـــارو وزارت،کابل،۱۳۹۴ ه ش.

٢. رفيع،حبيـــب اللـــه ، دافغـــاني جرگـــواجتماعي او رواني ارزښتونه،دافغانســـتان دمطالعاتومرکز،پيښور.

٣. وجدي،عبدالجليل،پـه افغانسـتان کـې دعنعنـوي جرگـونن اوپرون،امـان کتـاب خپرولـو اداره،پيښور،١٣٦٥ ه ش.

٤. رفيع،حبيب الله ، لويه جرگه، دسرحدونواوقبايلوچارو وزارت، ١٣٩٧ ه ش، کابل.

٥. جرگه مجله،١٠٣ گڼه،دريمه دوره ورى ١٣٩٧ ه ش .

٦. جرگه مجله،۱۰۴ گڼه،دريمه دوره ورى ١٣٩٨ ه ش .

٧. **ويب پاڼې :**

A. **www.mobta.gov.af**

B. **www.bbc.com**

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library